

POSTANOWIENIE

18 grudnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Krzysztof Grzesiowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 18 grudnia 2024 r. w Warszawie
zażalenia J.K.

na wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie

z 21 grudnia 2023 r., I ACa 171/23,

w sprawie z powództwa J.K.

przeciwko M.B.

przy udziale Prokuratora Okręgowego w Rzeszowie

o rozwód,

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

1. Wyrokiem z 21 grudnia 2023 r. Sąd Apelacyjny uchylił w całości wyrok Sądu Okręgowego w Rzeszowie z 4 stycznia 2023 r., zniósł postępowanie po dniu 17 sierpnia 2021 r. i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Rzeszowie, pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

2. Sąd drugiej instancji wskazał, że sprawa została rozpoznana w składzie jednego sędziego i dwóch ławników, podczas gdy zgodnie z art. 15 zys1 ust. 1 pkt. 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych, oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U. z 2020 r. poz. 374),

sąd winien rozpoznać sprawę w składzie jednego sędziego. Skład sądu orzekającego był zatem sprzeczny z przepisami prawa, co skutkowało nieważnością postępowania (art. 379 § 4 k.p.c.).

3. Zażalenie na powyższe postanowienie wniosła powódka, zaskarżając go w całości, zarzucając naruszenie: 1) art. 15 zzsl ust. 1 pkt. 4 wymienionej ustawy z dnia 2 marca 2020 r., art. 47 k.p.c., art. 45 ust. 1 oraz 182 Konstytucji RP, art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, art. 2 i 49 Traktatu o Unii Europejskiej, przez przyjęcie, że składem właściwym do rozpoznania sprawy był, poczynając od dnia 3 lipca 2021 r., skład jednego sędziego; 2) art. 15 zzsl ust. 1 pkt. 4 wymienionej ustawy z dnia 2 marca 2020 r., art. 47 k.p.c. i art. 45 ust. 1 Konstytucji RP przez przyjęcie, że rozpoznanie sprawy w składzie 3-osobowym miało wpływ na wynik sprawy; 3) art. 15 zzsl ust. 1 pkt. 4 wymienionej ustawy z dnia 2 marca 2020 r. w zw. z art. 47 k.p.c., przez przyjęcie, że sprawie zachodzi konieczność uchylecia zaskarżonego wyroku w całości oraz zniesienia postępowania po dniu 17 sierpnia 2021 r. i przekazania sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Rzeszowie, pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego, w sytuacji gdy w efekcie uchylecia wyroku Sądu Okręgowego w Rzeszowie sprawa będzie ponownie rozpoznawana przez ten sam sąd w składzie 3-osobowym (sędzia i dwóch ławników).

4. Powołując się na powyższe zarzuty, skarżąca wniosła o uchylenie postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Rzeszowie do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

5. Zażalenie unormowane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. jest szczególnym rodzajem środka zaskarżenia, albowiem nie służy ocenie prawidłowości czynności sądu odwoławczego podjętych w celu wydania rozstrzygnięcia co do istoty sprawy ani także zaprezentowanego przez ten sąd poglądu na temat wykładni prawa materialnego mającego zastosowanie w sprawie. Kontrola dokonywana przez Sąd Najwyższy w tych granicach nie zmierza ani do oceny zasadności wniosku w postępowaniu nieprocesowym, ani także apelacji i nie polega na merytorycznym

badaniu stanowiska sądu drugiej instancji, co do przepisów prawa materialnego mających zastosowanie w sprawie. Zażalenie na orzeczenie kasatoryjne tego sądu ma służyć jedynie poddaniu kontroli, czy zostało ono prawidłowo wydane. Sąd Najwyższy ocenia, czy stwierdzone przez sąd odwoławczy okoliczności są tymi, które w świetle art. 386 § 2 i 4 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. usprawiedliwiają wydanie orzeczenia kasatoryjnego, a nie reformatoryjnego, i – w zależności od wyniku – albo oddala zażalenie, albo uchyla zaskarżone postanowienie.

6. Należy podkreślić, że środek odwoławczy unormowany w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. pozostaje zażaleniem, a przy jego rozpoznawaniu Sąd Najwyższy nie bada istoty sprawy, a mianowicie tego, co w świetle zgłoszonego żądania i jego podstawy faktycznej stanowiło przedmiot postępowania. Przewidziane bowiem w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. zażalenie jest skierowane przeciwko uchyleniu przez sąd drugiej instancji orzeczenia i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania.

7. Uchylenie orzeczenia przez sąd odwoławczy połączone z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji może nastąpić wyłącznie w razie nierozpoznania istoty sprawy przez ten sąd albo gdy wydanie orzeczenia wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (art. 386 § 4 k.p.c.) lub gdy zachodzi nieważność postępowania (art. 386 § 2 k.p.c.).

8. Analiza uzasadnienia zaskarżonego postanowienia prowadzi do wniosku, że Sąd Apelacyjny prawidłowo zinterpretował przesłanki orzeczenia kasatoryjnego ujęte w art. 386 § 2 k.p.c. Sąd Apelacyjny właściwie ocenił, że skład sądu w momencie rozpoznania sprawy i wydania wyroku był niezgodny z obowiązującymi wówczas przepisami prawa. Na gruncie wówczas obowiązujących przepisów z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych, oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych, w pierwszej i drugiej instancji sąd winien rozpoznawać sprawy w składzie jednego sędziego. Nie zachodziła możliwość ustalenia składu ławniczego, co miało miejsce w niniejszej sprawie, a jedynie ukonstytuowania składu trzech sędziów na zarządzenie prezesa sądu (art. 15zzs1 ust. 1 pkt 4 powołanej ustawy). Prawidłowo ocenił Sąd Apelacyjny, że w świetle tej regulacji poszerzenie składu sądu mogło polegać

jedynie na powierzeniu rozpoznania sprawy składowi trzech sędziów zawodowych. Skład ławniczy jest bowiem zawsze oznaczany z odwołaniem się do wyrazu „ławnik”.

9. W rozważanej kwestii wypowiadał się Sąd Najwyższy w uchwale z 14 grudnia 2023 r., III CZP 32/23, w której uznał, że „w sprawach o rozwód, zarówno niezakończonych do 3 lipca 2021 r., jak i wszczętych w okresie od 3 lipca 2021 r. do 14 kwietnia 2023 r., sąd pierwszej instancji orzeka w składzie jednego sędziego, chyba że prezes sądu zarządził rozpoznanie sprawy w składzie trzech sędziów. W razie rozpoznania takiej sprawy w składzie jednego sędziego i dwóch ławników zachodzi nieważność postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.)”. Stanowisko to podziela Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym zażalenie.

10. Niezasadny jest także zarzut skarżącej, jakoby Sąd Apelacyjny ocenił, iż rozpoznanie sprawy na gruncie przytoczonej regulacji w składzie 3-osobowym miało wpływ na wynik sprawy. Sąd Apelacyjny nie czynił bowiem ustaleń w tym kierunku, ograniczając się do stwierdzenia, iż wobec rozpoznania sprawy w składzie ławniczym skład orzekający był sprzeczny z przepisami prawa, w tym samym zachodziła nieważność postępowania na podstawie art. 379 pkt 4 k.p.c. Sąd Apelacyjny zobowiązany był do wzięcia pod uwagę zaistnienie przesłanek nieważności postępowania z urzędu (art. 378 § 1 k.p.c.). Jak przy tym ustalił Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 14 czerwca 2023 r., II CSKP 1407/22, w świetle art. 386 § 2 k.p.c. „ustawodawca nie wymaga w razie stwierdzenia nieważności postępowania, by sąd dostrzegł potencjalny wpływ uchybień procesowych na wynik sprawy; uchylenie zaskarżonego orzeczenia i zniesienie postępowania przewidziane jest jako obligatoryjne (*verba legis* – w razie stwierdzenia nieważności postępowania sąd drugiej instancji uchyla zaskarżony wyrok...)”.

11. Niezasadne jest również twierdzenie skarżącej, iż w sprawie doszło do naruszenia powołanych przez nią przepisów Konstytucji i prawa unijnego. Sąd Najwyższy już wielokrotnie zajmował stanowisko, że sama ingerencja w zasadę ciągłości (niezmienności) składu orzekającego w czasie zagrożenia epidemiologicznego nie jest z zasady niedopuszczalna i nie ogranicza prawa do

sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (zob. postanowienia SN: z 29 kwietnia 2022 r., III CZP 77/22; z 15 lutego 2024 r., I CSK 413/23, i z 22 października 2024 r., I CSK 3322/23).

12. Sąd Apelacyjny trafnie zatem uznał, że konsekwencją stwierdzenia przesłanek nieważności postępowania była konieczność uchylenia wyroku Sądu Okręgowego i zniesienie postępowania w części dotkniętej stwierdzoną wadliwością. Na wniosek ten nie mogła mieć wpływu okoliczność, iż powołana wyżej ustawa z dnia 2 marca 2020 r. już nie obowiązuje.

13. Z przytoczonych względów, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy oddalił zażalenie.

(G.N.-J.)

ł.n